

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

M. Vitruvii ... De architectura libri decem

**Vitruvius
Frontinus, Sextus Iulius**

Argentorati, 1543

Capvt. VI

[urn:nbn:de:bsz:31-128539](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-128539)

DE ARCHITECT. LIB. III. 109

drato saxo aut marmore maxime modicis paribusq; uidetur esse faciendum, quod media coagmenta medij lapides continentis firmiorem faciunt omnis operis perfectionem. Item circum coagmenta & cubilia eminentes expressiones, graphicoteram efficiunt in aspectu delectationem.

DE AEDIBVS CONSTITVENDIS SE-
cundum regiones. CAPVT. V.

AEDES autem sacræ deorum immortalium, ad regiones quas spectare debent, sic erunt constituendæ, uti si nulla ratio impedierit, liberâq; fuerit potestas ædis, signum quod erit in cella collocatum, spectet ad uerspertinam cœli regionem, uti qui adierunt ad aram immolantes, aut sacrificia facientes, spectent ad partem cœli orientis, & simulacrum, quod erit in æde, & ita uota suscipientes contueantur ædem & orientem cœli, ipsaq; simulacra uideantur exorientia contueri supplicantes, & sacrificantes, quod aras omnes deorum necesse esse uideatur ad orientem spectare. Sin autē loci natura interpellauerit, tunc conuertendæ sunt earum ædium constitutiones, uti quàm plurima pars mœnium è templis deorum conspiciatur. Item si secundum flumina ædes sacræ fient, ita uti Aegypto circa Nilum, ad fluminis ripas uidentur spectare debere. Similiter si circum uias publicas erunt ædificia deorum, ita constituantur, uti prætercuntes possint respicere, & in conspectu salutationes facere.

DE HOSTIORVM, ET ANTEPAGMENTORVM SACRARVM AEDIVM RATIONIBVS.
CAPVT VI.

HOSTIORVM autem & eorum antepagmentorū in ædibus hæc sunt rationes, uti primum constituantur, quo genere sunt futuræ. Genera sunt enim thyromaton hæc, Doricum, Ionicum, atticurges, Horum symmetriæ Dorici generis conspiciuntur his rationibus, uti corona summa, quæ supra antepagmentum superius imponitur, æque librata sit capitulis summis columnarum, quæ in pronao fuerint. Lumen autem hypothyri constituatur sic, uti quæ altitudo ædis à pavimento ad lacunaria fuerit

fuerit, diuidatur in partes tres semis, & ex eis due partes lumini ualua-
 rum altitudine constituantur. Hæc autem diuidatur in partes duodecim,
 & ex eis quinq; & dimidia latitudo luminis fiat in imo, & in summo con-
 trahatur, si erit lumen ab imo ad sexdecim pedes, antepagmēti tertia par-
 te. Sexdecim pedum ad uiginti quinq;, superior pars luminis contra-
 tur antepagmenti parte quarta. Si à pedibus uiginti quinq; ad triginta,
 summa pars contrahatur antepagmenti parte octaua. Reliqua quo alio-
 ra erunt, ad perpendicularum uidentur oportere collocari. Ipsa autem an-
 tepagmenta crassa fiant in fronte altitudine luminis parte duodecima,
 contrahanturq; in summo suæ crassitudinis quartadecima parte. Super-
 cilij altitudo, quanta antepagmentorum in summa parte erit crassitudo.
 Cymatium faciendum est antepagmenti parte sexta. Proiectura autem
 quanta est eius crassitudo, sculpēdum est cymatium Lesbium cum astrag-
 alo. Supra cymatium, quod erit in supercilio collocādum, est hyperthy-
 rum crassitudine supercilij, & in eo sculpēdum est cymatium Doricum,
 astragalum Lesbium sīma sculptura. Corona deinde plana fiat cum cy-
 matio, proiectura autem eius erit, quanta altitudo subercilij, quod supra
 antepagmenta imponitur. Dextra ac sinistra, proiectura sic sunt facien-
 dæ, uti crepidines excurrant, & in ungue ipsa cymatia coniungantur.
 Sin autem Ionico genere futuræ erunt, lumen altum ad eundem mo-
 dum, quemadmodum in Doricis fieri uidetur, latitudo cōstituatur, ut al-
 titudo diuidatur in partes duas et dimidiam, eiusq; partis unius semis ima-
 luminis fiat latitudo contractura, ita ut in Doricis. Crassitudo antepag-
 mentorum altitudine luminis in fronte. xiiij. parte. Cymatiū huius crassi-
 tudinis sexta: reliqua pars præter cymatium, diuidatur in partes. xij. ha-
 rum trium prima cor sa fiat cum astragalo, secunda quatuor, tertia quin-
 que, eæq; cor sa cum astragalis circumcurrant. Hyperthyra autem ad
 eundem modum componantur, quemadmodum in Doricis hyperthyridi-
 bus. Ancones siue prothyrides uocentur; exculptæ dextra ac sinistra
 præpendeant ad imi supercilij libramentum præter folium. Eæ habeant
 in fronte crassitudinem ex antepagmenti tribus partibus unam, in imo
 quarta parte graciliores, quam superiora.

Fores ita compingantur, uti scapi cardinales sint ex altitudine luminis
 totius duodecima parte. Inter duos scapos tympana ex duodecim parti-
 bus habe-

bus habeant ternas partes. Impagibus distributiones ita fient, uti diuisis altitudinibus in partes quinque, duæ superiori, tres inferiori designentur. Super medium medij impages collocentur, ex reliquis alij in summo, alij in imo compingantur. Latitudo impagis fiat tympani tertia parte, cymatium sexta parte impagis. Scaporum latitudines impagis dimidia parte. Item replum de impage dimidia & sexta parte. Scapi qui sunt ante secundum pagmentum, dimidium impagis constituantur.

Si autem ualuate erunt, altitudines ita manebunt, in latitudinem adijciatur amplius foris latitudo (si quadriforis futura est) altitudo adijciatur. Atticurges autem iisdem rationibus perficiuntur, quibus Dorica: præterea corse sub cymatijs in antepagmentis circumdantur, quæ ita distribui debent, uti in antepagmentis, præter cymatium, ex partibus septem habeant duas partes, ipsaq; forium ornamenta non sunt ce-rostrata neq; bifora, sed ualuata, & aperturas habent in exteriores partes. Quas rationes ædium sacrarum in formationibus oporteat fieri Doricis, Ionicis, Corinthijsq; operibus, quo ad potui attingere, ueluti legitimis moribus exposui. Nunc de Tuscanicis dispositionibus, quemadmodum institui oporteat, dicam.

DE TVSCANIS RATIONIBVS AEDIVM
sacrarum. CAP. VII.

LOCVS in quo ædis constituetur, eum habuerit in longitudine sex partes, una dempta, reliquum quod erit latitudini detur. Longitudo autem diuidatur bipartito, & quæ pars erit interior, cellarum spatij designetur: quæ erit proxima fronti, columnarum dispositioni relinquatur. Item latitudo diuidatur in partes decem, ex his ternæ partes dextra ac sinistra cellis minoribus, siue ubi alæ futuræ sint dentur, reliquæ quatuor mediæ ædi attribuantur. Spatium quod erit ante cellas, in pronao ita columnis designetur, ut angulares contra antas parietum extremorum è regione collocentur. Duæ mediæ è regione parietum, qui inter antas & mediam ædem fuerint, ita distribuantur, ut inter antas, & columnas prio